

RAAP-NOTITIE 4075

Plangebied uitbreiding Recreatie- park Idskenhuizen

Gemeente Skarsterlân

Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en
inventariserend veldonderzoek

Colofon

Opdrachtgever: Recreatiepark Idskenhuizen

Titel: Plangebied uitbreiding Recreatiepark Idskenhuizen, gemeente Skarsterlân;
archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: januari 2012

Auteur: dr. G. Aalbersberg

Projectcode: SKID

Bestandsnaam: NO4075_SKID.doc

Projectleider: dr. G. Aalbersberg

Projectmedewerkers: D. van den Berg & T.M. Perger

ARCHIS-vondstmeldingsnummer: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummer: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 50117

Autorisatie: drs. T.J. ten Anscher

Bevoegde overheid: gemeente Skarsterlân

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwenveldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2012

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

1 Inleiding

1.1 Administratieve gegevens

- *type onderzoek*: een bureau- en inventariserend veldonderzoek
- *bevoegde overheid*: gemeente Skarsterlân
- *onderzoekskader*: wijziging bestemmingsplan i.v.m. voorgenomen uitbreiding recreatiepark
- *datum veldonderzoek*: 17 januari 2012
- *locatie*:
 - *naam plangebied* : uitbreiding Recreatiepark Idskenhuzen. Voor ligging zie figuur 1
 - *provincie*: Fryslân
 - *gemeente*: Skarsterlân
 - *plaats*: Idskenhuzen
 - *oppervlakte plangebied*: ca. 5.900 m²
 - *kaartblad topografische kaart Nederland 1:25.000*: 15F
 - *centrumcoördinaten (X/Y)*: 176.621/549.139
- *afbakening onderzoekszone*: straal van 300 m rondom het plangebied
- *ARCHIS-vondstmeldingsnummer(s)*: niet van toepassing
- *ARCHIS-waarnemingsnummer(s)*: niet van toepassing
- *ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer*: 50117
- *documentatie*: de documentatie van het project wordt bij RAAP bewaard onder de projectcode SKID en wordt binnen een termijn van 2 jaar overgedragen aan het Noordelijk Archeologisch Depot te Nuis.

1.2 Aanleiding en doelstelling

In verband met een procedure tot wijziging van het bestemmingsplan is op basis van de richtlijnen van de Provincie Fryslân een bureau- en inventariserend booronderzoek uitgevoerd. Het doel van het onderzoek is het vaststellen van de archeologische waarde van het plangebied. Hiertoe is inzicht in de bodemopbouw en mate van bodemverstoring van belang. Verder moet worden onderzocht of in het plangebied archeologische resten aanwezig zijn.

1.3 Onderzoeksvragen

1. Zijn de archeologisch relevante niveaus intact?
2. Heeft dat gevolgen voor de archeologische verwachting?
3. Zijn er aanwijzingen voor (grotere) archeologische nederzettingen?
4. Is archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk?

1.4 Randvoorwaarden

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; <http://www.sikb.nl>), geldt in de praktijk als richtlijn. RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Archeologische perioden			Datering	
Tijdperk				
Nieuwste tijd (=Nieuwe tijd C)			1795	
Nieuwe tijd	B		1650	
	A		1500	
Middeleeuwen	Laat		1250	
	Vol		1050	
	Vroeg	Ottoons		900
		Karolingisch		725
		Merovingisch laat		525
		Merovingisch vroeg		450
	Romeinse tijd	Laat		270
Midden			70 na Chr.	
Vroeg			15 voor Chr.	
Prehistorie	IJzertijd	Laat	250	
		Midden	500	
		Vroeg	800	
	Bronstijd	Laat	1100	
		Midden	1800	
		Vroeg	2000	
	Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Laat	2850	
		Midden	4200	
		Vroeg	4900/5300	
	Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat	6450	
		Midden	8640	
		Vroeg	9700	
	Paleolithicum (Oude Steentijd)	Laat	12.500	
		Jong B	16.000	
		Jong A	35.000	
Midden		250.000		
Oud				

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

Het bureauonderzoek dient om een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Hiervoor worden verschillende bronnen gebuikt (zie literatuurlijst). Voor het onderzoek naar de historische situatie is gebruik gemaakt van de Kadastrale Minuut uit het begin van de 19e eeuw (<http://www.hisgis.nl/hisgis/gewesten/fryslan/fryslan>) en diverse historische kaarten. Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden.

2.2 Geomorfologie en bodem

- *bodem volgens bodemkaart (ontleend aan ARCHIS)*: moerige podzolgronden met een zavel- of een kleidek en een moerige tussenlaag (code kWp). Direct ten oosten van het plangebied liggen veldpodzolgronden op leemarm en zwak lemig fijn zand (code Hn21).
- *geomorfologie (ontleend aan ARCHIS)*: het plangebied bevindt zich in een zone met code 3F12 (storthoop, opgehoogd of opgespoten terrein). Ten zuiden van het plangebied ligt een ontgonnen veenvlakte, al dan niet met klei of zand (code 1M46); ten noorden ervan een vlakte van ten dele verspoelde dekzanden, vervlakt door veen en/of overstromingsmateriaal (code 2M14). Ten oosten van het plangebied ligt de bebouwde kom van Idskenhuizen (code B) en een dekzandrug, al dan niet met oud bouwlanddek (code 3K14).

2.3 Archeologische gegevens

- *bekende archeologische vindplaatsen volgens het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS2) in een straal van 300 m rond het plangebied*: geen
- *eerder uitgevoerd onderzoek in de omgeving volgens ARCHIS2*:

Meldingnr.	Resultaat/Advies	Opmerking
8462	bodem overwegend diep verstoord; geen archeologische vondsten aangetroffen. Geen vervolgonderzoek geadviseerd (Jelsma & Tulp, 2003)	De noordwesthoek van het onderzochte gebied ligt op ca. 20 m van de zuidoosthoek van onderhavig plangebied

Tabel 2. Overzicht van eerder archeologisch onderzoek in en rond het plangebied.

- *bekende archeologische gegevens uit andere bronnen*:

Vindplaatsnr.	Complextype	Datering	Opmerking
catalogusnr. 134 (Exaltus & Asmussen, 2003)	voormalig kerkhof	Late Middeleeuwen	De vindplaats ligt iets ten zuidoosten van het plangebied

Tabel 3 Overzicht van de bekende archeologische gegevens uit andere bronnen.

2.4 Historische situatie

- *historisch gebruik*: op de kaart van Schotanus à Sterringa (1718) ligt het plangebied in of net naast een uitloper van het Klein Idsken[huyster] Meer. Volgens de kadastrale minuut uit het

begin van de 19e eeuw (<http://www.hisgis.nl>) en de kaart van Eekhoff (1859) is het Klein Idskenhuisstermeer drooggelegd en is het plangebied in gebruik als landbouwgrond of weiland. Op de topografische kaart uit 1960 (Kuiper & Kersbergen, 2006) is deze situatie ongewijzigd.

- *consequentie voor de archeologie (verwachting, verstoringen, resten van historische bebouwing)*: in het plangebied is, voor zover na te gaan, nooit bebouwing geweest die oudere (prehistorische) archeologische resten verstoord kan hebben. Als het plangebied inderdaad ter hoogte van het voormalige Klein Idskenhuisster Meer ligt, is de kans groot dat de archeologisch relevante niveaus niet meer intact zijn.

2.5 Huidige en toekomstige situatie

- *huidig gebruik*: camping
- *toekomstig gebruik*: binnen het plangebied zijn elf recreatiewoningen en een receptiegebouw gepland. Verder zal een deel van het plangebied uitgegraven worden en met de ten noorden van het plangebied liggende jachthaven worden verbonden.
- *consequentie voor de archeologie (verstoring, methodiek veldonderzoek)*: het huidige gebruik heeft vermoedelijk geen invloed op eventueel in het gebied aanwezige archeologische resten. Het toekomstige gebruik daarentegen zal leiden tot verstoring van de eventueel aanwezige archeologische resten.

2.6 Gespecificeerde archeologische verwachting/advies

- *gemeentelijke archeologische verwachting*: volgens de archeologische verwachtings- en advieskaart van de gemeente Skarsterlân (Exaltus & Asmussen, 2003) ligt het plangebied in een zone met een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen (archeologische resten) uit het Laat Paleolithicum en Mesolithicum. De verwachting voor archeologische resten uit het Neolithicum en de Vroege Bronstijd is middelmatig. De conservering van eventuele vindplaatsen is afhankelijk van de diepteligging. Voor dergelijke zones wordt geadviseerd eerst een verkennend booronderzoek voor het in kaart brengen van het dekzandrelief uit te laten voeren.
- *gespecificeerde verwachting*: in het plangebied zouden resten van bewoning uit de Steentijd aanwezig kunnen zijn. De kans op resten uit het Laat Paleolithicum en Mesolithicum wordt daarbij hoger ingeschat dan die op resten uit het Neolithicum en Vroege Bronstijd. De archeologische resten worden in de top van het dekzand verwacht. Als er nog een veenlaag tussen de bouwvoor en het dekzand aanwezig is, zullen eventuele resten en sporen goed geconserveerd zijn. Als de bouwvoor direct op het dekzand ligt, zullen eventuele vondstniveaus en sporen waarschijnlijk niet meer intact zijn. Resten en sporen uit latere perioden worden niet verwacht.
- *provinciaal archeologische advies*: volgens de FAMKE (Friese Archeologische Monumentenkaart Extra; <http://www.fryslan.nl/famke>) is voor het plangebied voor de periode Steentijd-Bronstijd een karterend onderzoek 1 noodzakelijk (booronderzoek met 12 boringen/hectare en een minimum van 12 boringen per plan). Voor de periode IJzertijd-Middeleeuwen is een karterend onderzoek 3 nodig (historisch en karterend onderzoek).

3 Veldonderzoek

3.1 Methode

- *positie boringen*: verspreid over het plangebied op een 40 x 15 m grid (zie figuur 2)
- *gebruikt boormateriaal*: Edelmanboor (5 cm Ø) en gutsboor (3 cm Ø)
- *totaal aantal boringen*: 12
- *minimaal geboorde diepte*: 1,3 m -Mv
- *maximaal geboorde diepte*: 2,5 m -Mv
- *boorbeschrijvingen*: lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989). De uitgebreide boorbeschrijvingen (inclusief lithologisch profiel) zijn opgenomen in bijlage 1.
- *X-/Y-coördinaten boringen gemeten met*: meetlinten

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

- *beschrijving laagopeenvolging (lithologisch) en interpretatie (lithogenetisch)*: de laagopeenvolging in het plangebied wordt van boven naar onder beschreven. De bovenste laag van de laagopeenvolging bestaat uit een pakket opgebracht zand (overwegend geel, zwak siltig, matig fijn zand met zand- en/of kleibrokken en soms wat grind), waarin aan de top een dunne bouwvoor (bruingrijs, matig humeus, zwak siltig, matig fijn zand) is ontwikkeld. De totale dikte van het opgebrachte pakket ligt tussen 0,8 en 1,2 m -Mv.
In de boringen 1, 7, 8, 9, 11 en 12 ligt onder het opgebracht zand een donkergrijsbruine, humeuze zandlaag die is geïnterpreteerd als de voormalige bouwvoor. Deze bouwvoor heeft een dikte tussen 0,2 en 0,37 m.
Onder de voormalige bouwvoor en waar deze ontbreekt direct onder het opgebrachte zand, ligt dekzand (geel of lichtgeelgrijs, zwak siltig, matig fijn zand, soms met wat humusvlekken in de top). In de top het dekzand is geen bodemvorming waargenomen.

In de boringen zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

De laagopeenvolging in het plangebied bestaat uit een laag opgebracht zand op een oude bouwvoor op dekzand of uit opgebracht zand direct op dekzand. In de top van het dekzand is geen bodemvorming waargenomen. In de boringen zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. De onderzoeksvragen kunnen daarom als volgt beantwoord worden:

1. Zijn de archeologisch relevante niveaus intact?

Het archeologisch relevante niveau, in dit geval de top van het dekzand, is niet meer intact.

2. Heeft dat gevolgen voor de archeologische verwachting?

De archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Steentijd kan daarom naar beneden worden bijgesteld.

3. Zijn er aanwijzingen voor (grotere) archeologische nederzettingen?

Er zijn geen aanwijzingen voor (grotere) archeologische nederzettingen.

4. Is archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk?

Zie § 4.2

4.2 Aanbevelingen

Het onderzoek heeft geen aanwijzingen opgeleverd voor de aanwezigheid van archeologische resten. Daarom wordt geen archeologisch vervolgonderzoek aanbevolen. De voorgenomen ingrepen kunnen vanuit archeologisch oogpunt zonder bezwaar worden uitgevoerd. \

Wanneer bij de werkzaamheden toch archeologische resten worden aangetroffen, moet hiervan direct melding gemaakt worden bij de gemeente Skarsterlân of bij de provinciaal archeoloog (dr. G.J. de Langen, tel. nr. 058-2925487, e-mail vsmp@fryslan.nl).

Literatuur

- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Eekhoff, W.**, 1859. *Nieuwe atlas van de provincie Friesland*. Leeuwarden.
- Exaltus, R.P. & P.S.G. Asmussen**, 2003. Gemeente Skarsterlân, provincie Fryslân: een archeologische verwachtings- en advieskaart. *RAAP-rapport 821*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Jelsma, J. & C. Tulp**, 2003. Goingarip, Idskenhuizen, Langweer en Sintjohannesga. Verken- nend Archeologisch Onderzoek in de gemeente Skarsterlân. *De Steekproef Rapport 2003-01/7*. De Steekproef, Zuidhorn.
- Kuiper, M. (auteur) & R. Kersbergen (samenst.)**, 2006. *Atlas van topografische kaarten Nederland 1955-1965*. Landsmeer.
- Schotanus à Sterringa, B.**, 1718. *Uitbeelding der Heerlijkheit Friesland; zoo in 't algemeen als in haare XXX bijzondere Grietenijen*. François Halma, Ljouwert (Facsimile-uitgave 1979).

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuur 1. Ligging plangebied (gearceerd). Inzet: ligging in Nederland (ster).

Figuur 2. Boorpuntenkaart.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

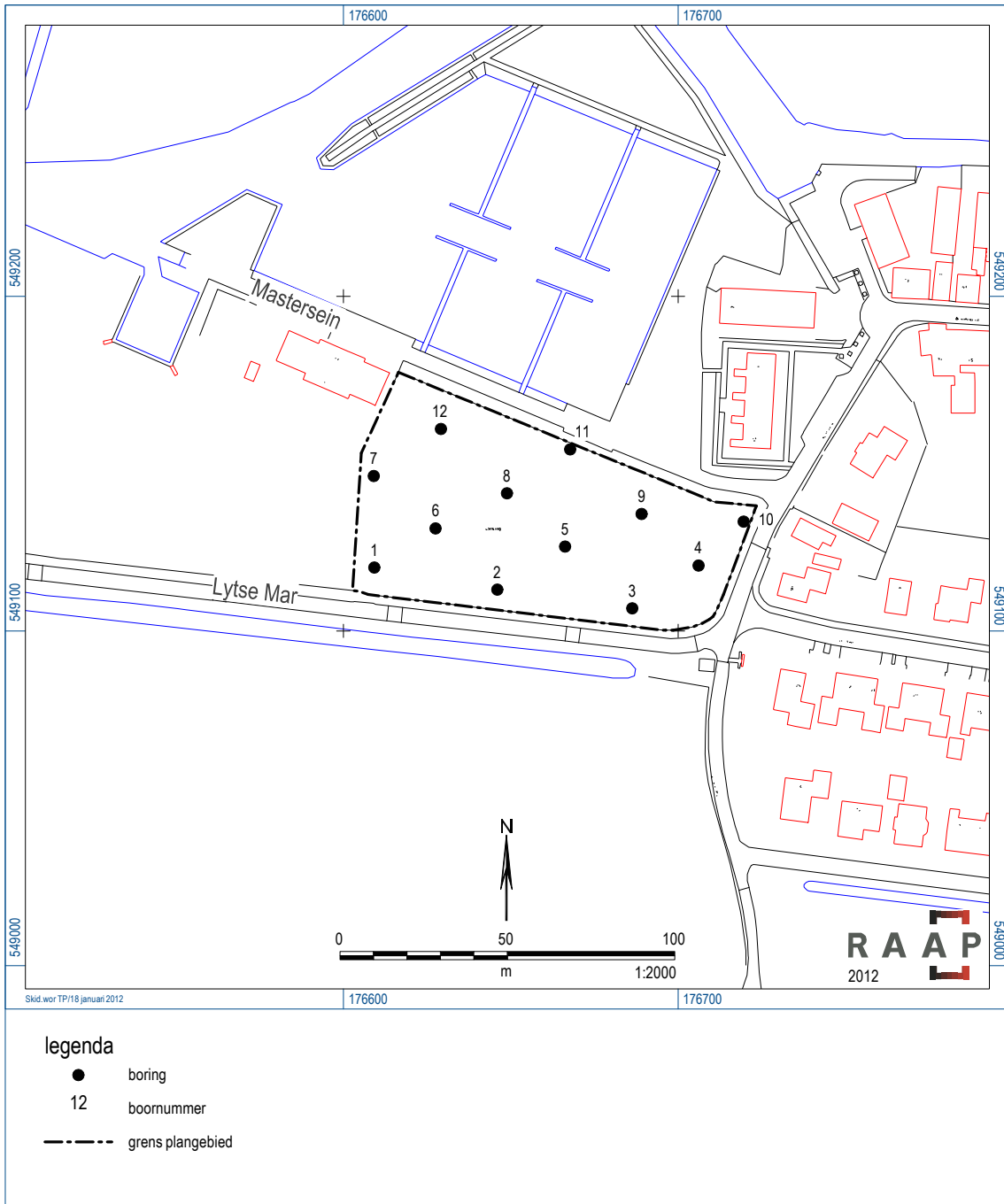
Tabel 2. Overzicht van eerder archeologisch onderzoek in en rond het plangebied.

Tabel 3. Overzicht van bekende archeologische gegevens uit andere bronnen.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen (inclusief lithologisch profiel).

Figuur 1. Ligging plangebied. Inzet: ligging in Nederland (ster).

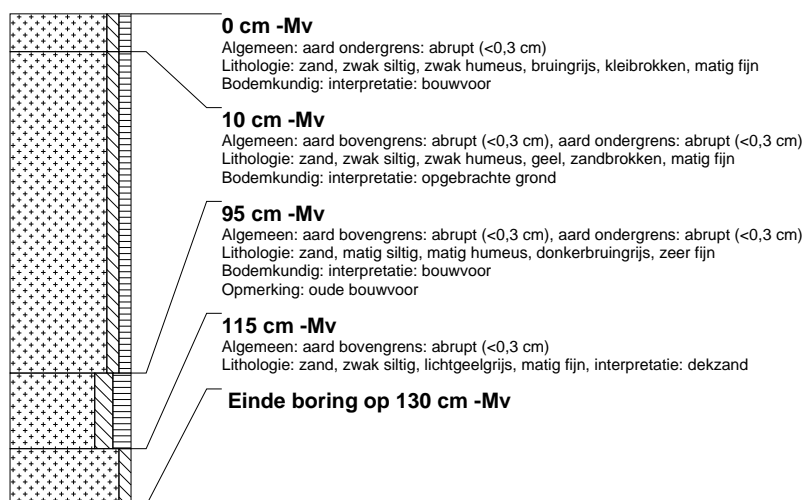

Figuur 2. Boorpuntenkaart.

Bijlage 1: Boorbeschrijvingen (inclusief lithologisch profiel)

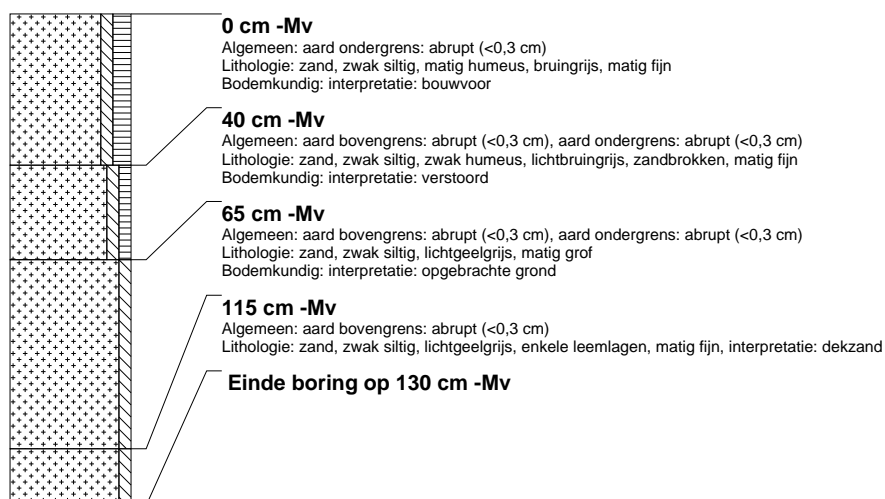
boring: SKID-1

beschrijver: GA/DB, datum: 17-1-2012, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Skarsterlân, plaatsnaam: Idskenhuzen, opdrachtgever: Recreatiepark Idskenhuzen, uitvoerder: RAAP Noord

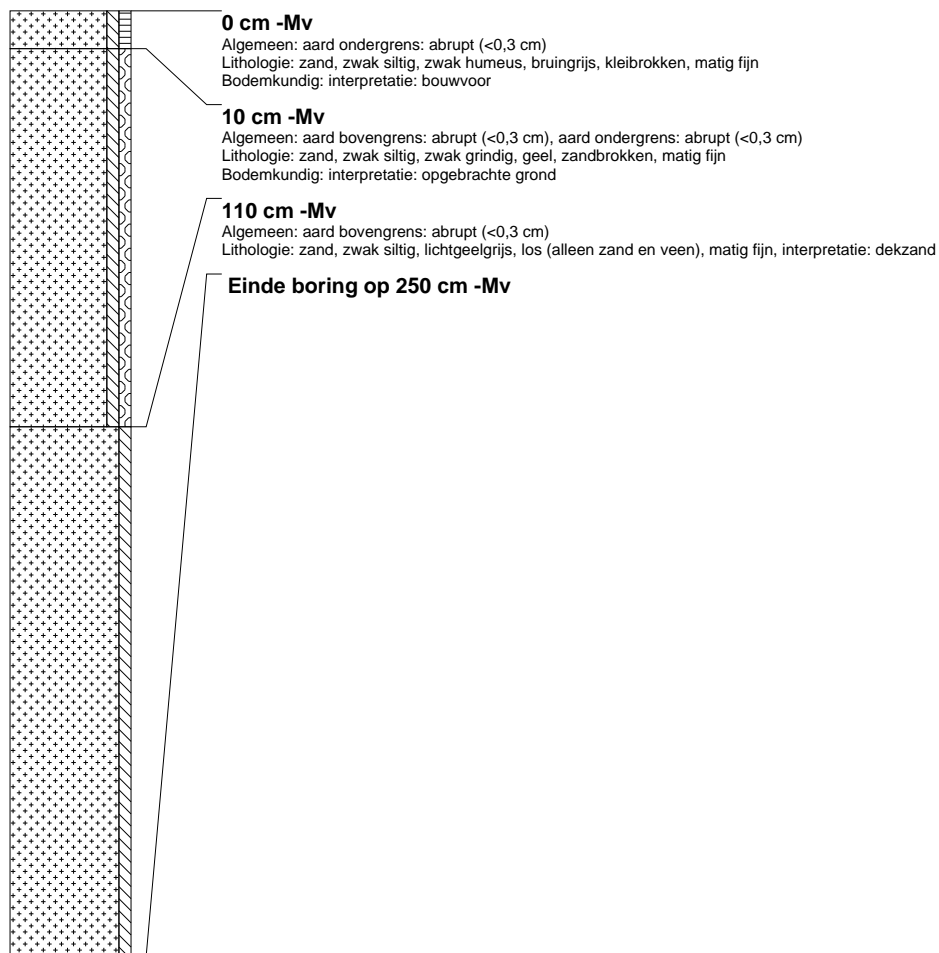
boring: SKID-2

beschrijver: GA/DB, datum: 17-1-2012, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Skarsterlân, plaatsnaam: Idskenhuzen, opdrachtgever: Recreatiepark Idskenhuzen, uitvoerder: RAAP Noord

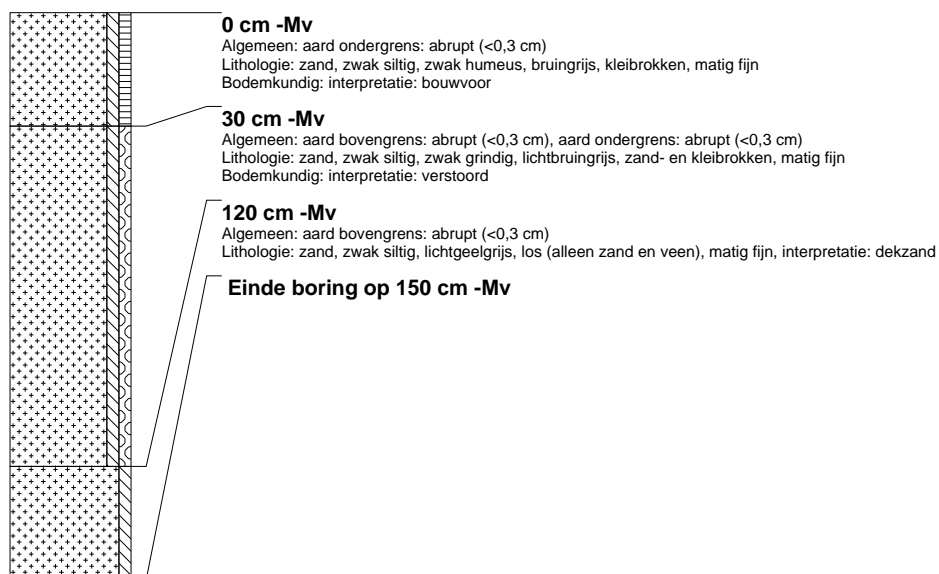
boring: SKID-3

beschrijver: GA/DB, datum: 17-1-2012, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Skarsterlân, plaatsnaam: Idskenuizen, opdrachtgever: Recreatiepark Idskenuizen, uitvoerder: RAAP Noord

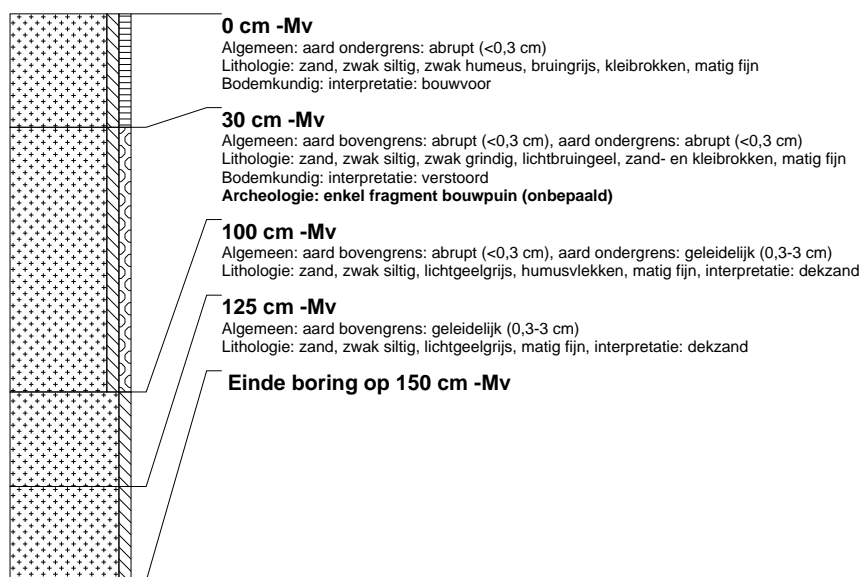
boring: SKID-4

beschrijver: GA/DB, datum: 17-1-2012, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Skarsterlân, plaatsnaam: Idskenuizen, opdrachtgever: Recreatiepark Idskenuizen, uitvoerder: RAAP Noord

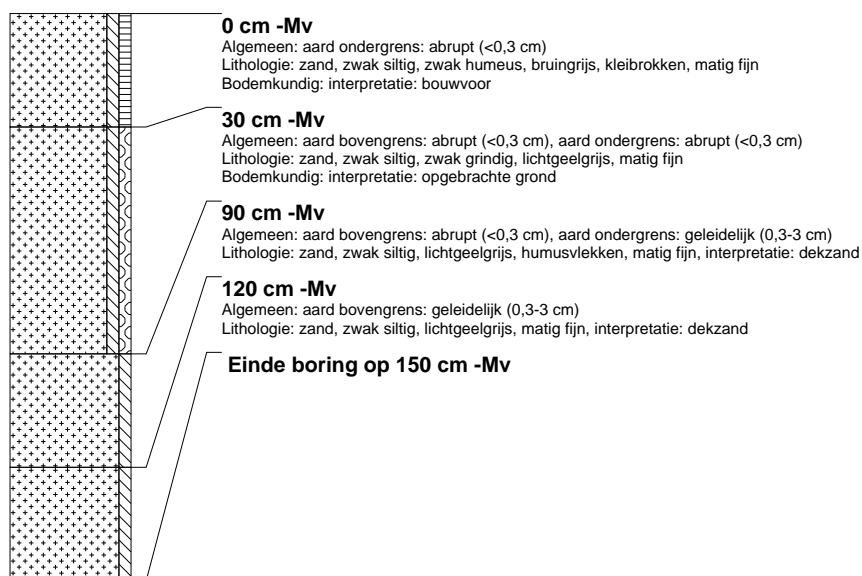
boring: SKID-5

beschrijver: GA/DB, datum: 17-1-2012, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Skarsterlân, plaatsnaam: Idskenhuzen, opdrachtgever: Recreatiepark Idskenhuzen, uitvoerder: RAAP Noord

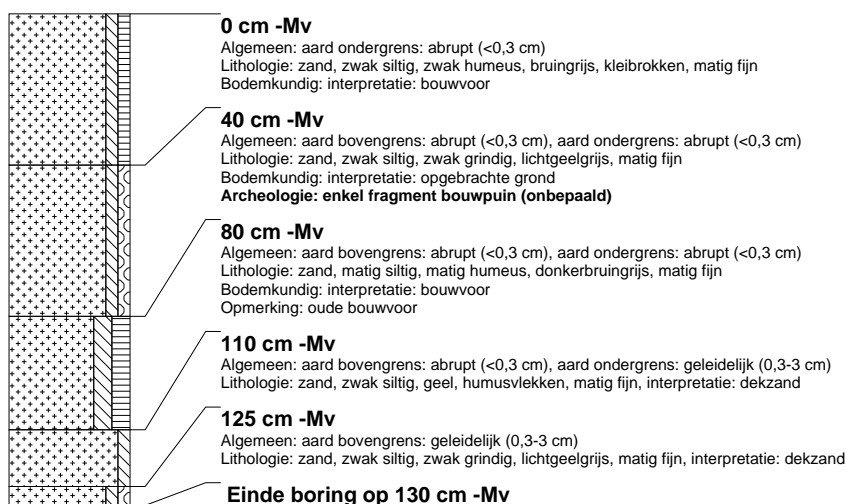
boring: SKID-6

beschrijver: GA/DB, datum: 17-1-2012, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Skarsterlân, plaatsnaam: Idskenhuzen, opdrachtgever: Recreatiepark Idskenhuzen, uitvoerder: RAAP Noord

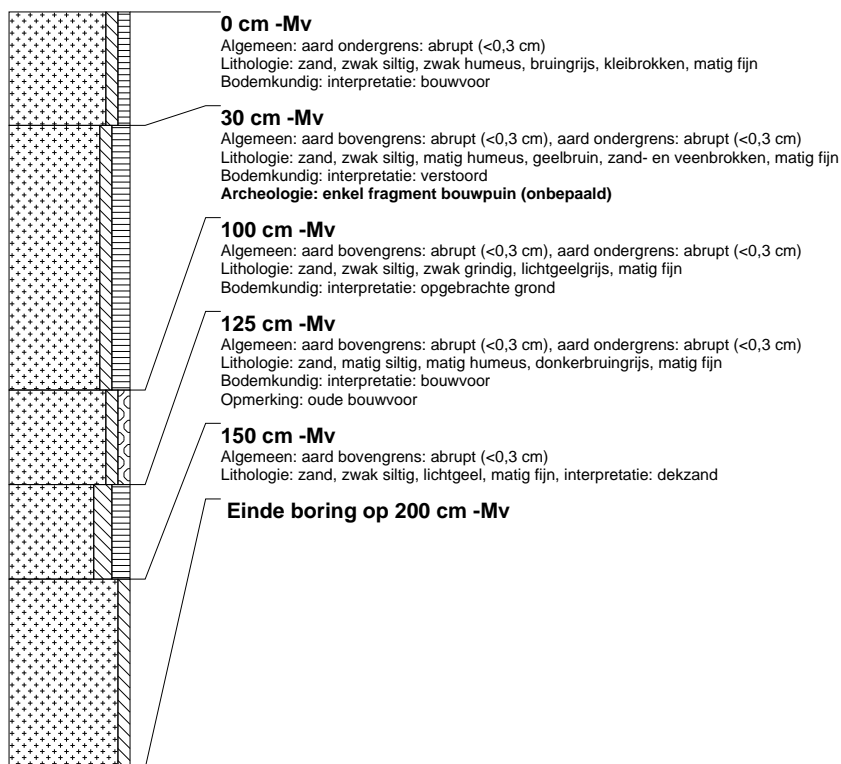
boring: SKID-7

beschrijver: GA/DB, datum: 17-1-2012, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Skarsterlân, plaatsnaam: Idskenhuzen, opdrachtgever: Recreatiepark Idskenhuzen, uitvoerder: RAAP Noord

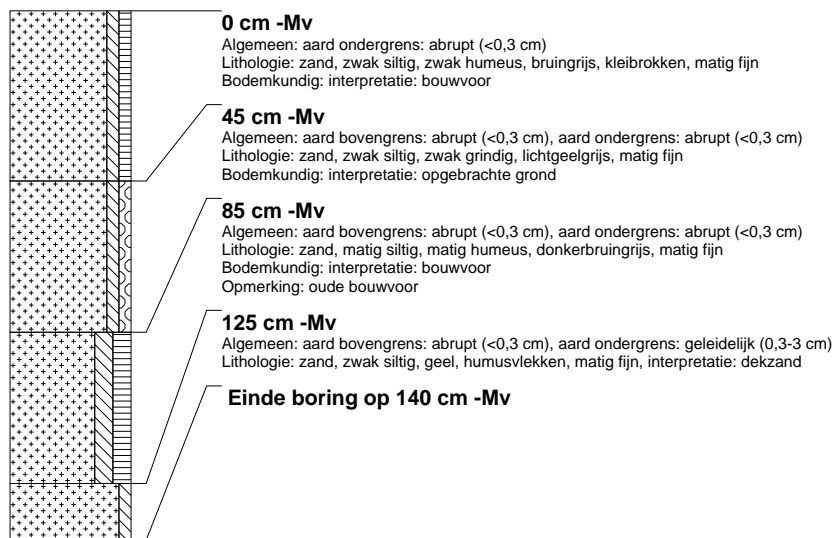
boring: SKID-8

beschrijver: GA/DB, datum: 17-1-2012, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Skarsterlân, plaatsnaam: Idskenhuzen, opdrachtgever: Recreatiepark Idskenhuzen, uitvoerder: RAAP Noord

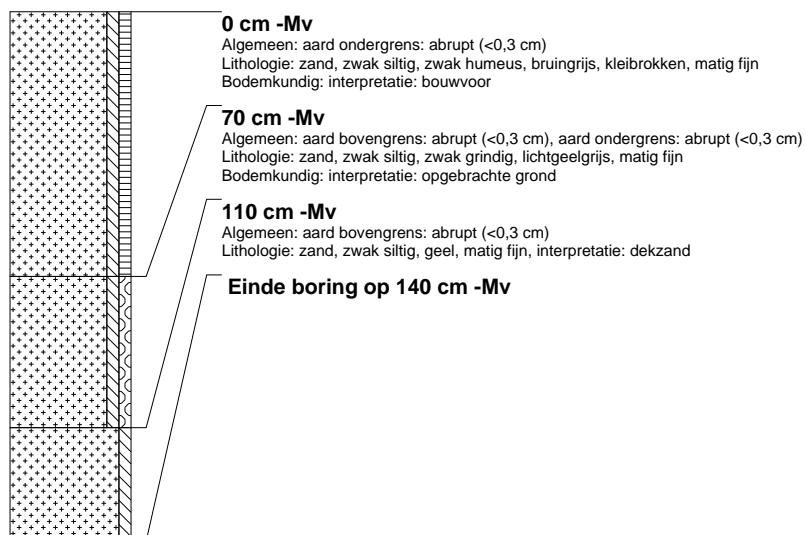
boring: SKID-9

beschrijver: GA/DB, datum: 17-1-2012, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Skarsterlân, plaatsnaam: Idskenhuzen, opdrachtgever: Recreatiepark Idskenhuzen, uitvoerder: RAAP Noord

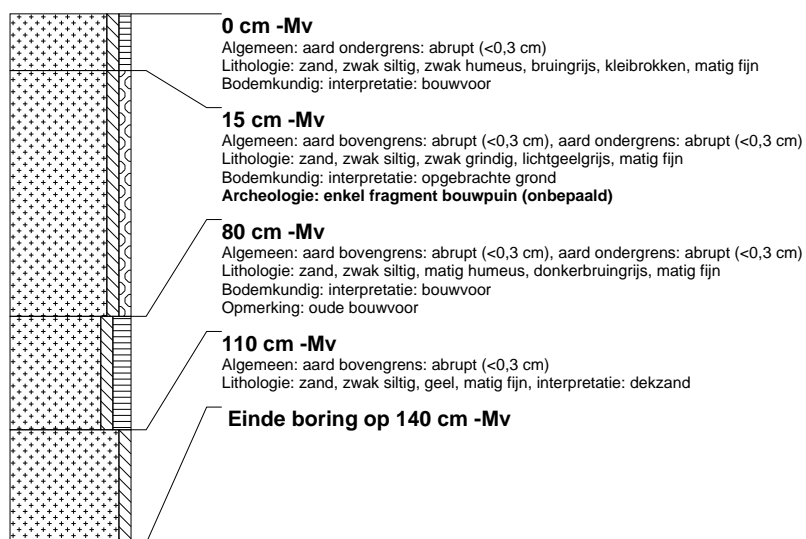
boring: SKID-10

beschrijver: GA/DB, datum: 17-1-2012, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Skarsterlân, plaatsnaam: Idskenhuzen, opdrachtgever: Recreatiepark Idskenhuzen, uitvoerder: RAAP Noord

boring: SKID-11

beschrijver: GA/DB, datum: 17-1-2012, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Skarsterlân, plaatsnaam: Idskenhuzen, opdrachtgever: Recreatiepark Idskenhuzen, uitvoerder: RAAP Noord

boring: SKID-12

beschrijver: GA/DB, datum: 17-1-2012, boortype: guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Skarsterlân, plaatsnaam: Idskenhuzen, opdrachtgever: Recreatiepark Idskenhuzen, uitvoerder: RAAP Noord

